

WIJZIGING  
PENSIOEN

# S&V Reflector

## ALM in het transitie-FTK

Besluiten nemen in de Twilight Zone

januari 2021



### Opmerking vooraf

In bijgaande reflector geven wij zo concreet mogelijk weer *hoe* een bestuur van een Pensioenfonds kan komen tot het strategisch beleggingsbeleid en premiebeleid tot aan het moment van transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Een ALM-studie speelt daarbij een (belangrijke) rol in de doorrekeningen. Zowel het transitie FTK als de beide contracten in het nieuwe stelsel (het NPC en de WVP+) zijn inmiddels volledig geïntegreerd in het ALM model van S&V.

Als altijd pretenderen wij niet de wijsheid in pacht te hebben. We hebben echter wel goed nagedacht over deze aanpak en denken dat een bestuur op deze wijze te allen tijden (dus ook als financiële makten tegenzitten) goed kan uitleggen waarom het bepaalde keuzes heeft gemaakt.

## Inhoudsopgave

Inleiding .....	4
1. Risicohouding in het transitie-FTK.....	6
2. Beleggingsbeleid in het transitie-FTK.....	9
3. Sneak preview beleggingsbeleid nieuw stelsel .....	12
4. Optionele iteratieslag.....	14
Conclusies .....	15



## Inleiding

---

Over uiterlijk vijf jaar moeten (vrijwel) alle pensioenfondsen over zijn naar het nieuwe pensioenstelsel. Pensioenfondsen dienen de komende jaren dus keuzes te maken voor de inrichting van het nieuwe contract<sup>1</sup>.

Tot die tijd echter moeten er ook besluiten worden genomen over de beleidskeuzes per vandaag, bijvoorbeeld over het premiebeleid en het strategisch beleggingsbeleid voor de komende vijf jaar. Het is de vraag in hoeverre een pensioenfonds daarbij al rekening kan en moet houden met het nieuwe stelsel.

### Vraag 1: In hoeverre kunnen/moeten wij al rekening houden met het nieuwe stelsel?

Visie S&V: wij hanteren als bestuurlijk uitgangspunt dat een bestuur *nu* geen keuzes wil maken die in het nieuwe stelsel onlogisch zijn.

Met dat uitgangspunt is het *niet nodig* om alle details van het nieuwe contract al volledig scherp te hebben om *nu* keuzes te maken over het strategisch beleggingsbeleid. Het is echter *wel nodig* om op **hoofdpijnen** te weten hoe het strategisch beleggingsbeleid in het nieuwe contract eruit ziet (of beter gezegd: tussen welke bandbreedtes dat strategisch beleid zich bevindt).

Dit doen wij door middel van een sneak preview naar het nieuwe contract (zie hoofdstuk 3).

Daarmee kan een bestuur toetsen of de eventuele aanpassingen aan het strategisch beleggingsbeleid ook passen bij het nieuwe stelsel of daar juist lijnrecht tegenover staan.

Daarnaast wordt het toetsingskader vanaf 31-12-2021 tot 1-1-2026 zeer waarschijnlijk gewijzigd. Het FTK wordt vervangen door een transitie-FTK waarbij de vraag is in hoeverre een pensioenfonds bij een ALM-studie in 2021 al rekening wil houden met het voorgenomen transitie-FTK.

### Vraag 2: In hoeverre kunnen/moeten wij al rekening houden met het transitie-FTK?

Visie S&V: wij achten het passend om in de ALM-analyses al volledig rekening te houden met het transitie-FTK zoals opgenomen in het consultatiedocument.

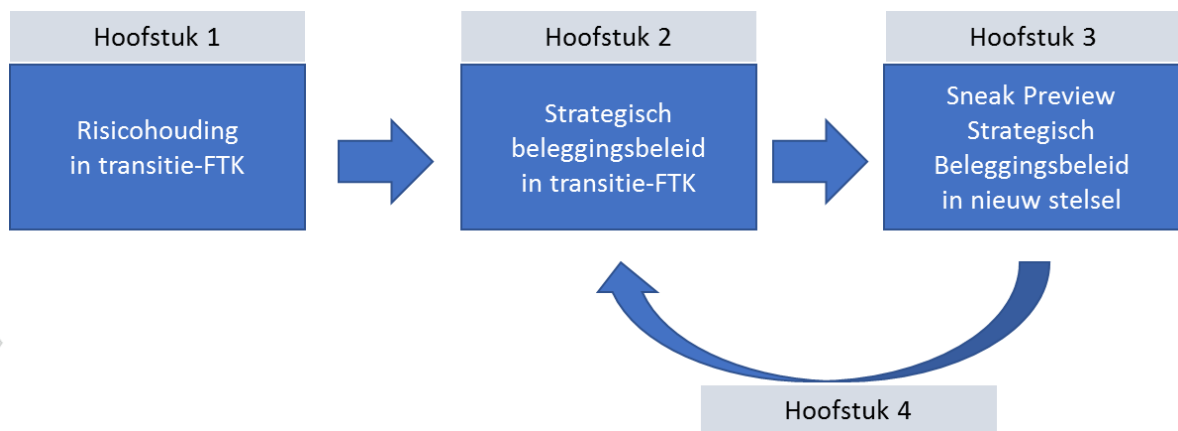
Het consultatiedocument bevat voldoende concrete aanknopingspunten (denk aan richtdekkingsgraad bij invaren en kortings- en indexatieregels) om rekening mee te houden. De open eindjes in het consultatiedocument gaan meer over de inrichting van het nieuwe contract dan over de inrichting van het transitie-FTK.

---

<sup>1</sup> In een volgende reflector geven wij aan op welke wijze ALM daarbij kan ondersteunen.

In deze reflector schetsen wij hoe besturen tot weloverwogen en uitlegbare keuzes kunnen komen in de zogenaamde Twilight Zone (de periode tussen het oude FTK en het nieuwe stelsel). Daarbij maken wij gebruik van het bestaande proces (van risicohouding via ALM naar strategisch beleid) en maken wij waar mogelijk ook gebruik van reeds verkregen inzichten (bijvoorbeeld aangaande de risicohouding) waardoor het gehele ALM-proces ook overzichtelijk en praktisch blijft.

Schematisch laat het door ons voorgestelde proces zich als volgt samenvatten.



In het vervolg van deze reflector geven wij concreet aan hoe wij de hierboven geschetste stappen concretiseren.

**Hoofdstuk 1: risicohouding in transitie-FTK:** op welke wijze kan de (bestaande) risicohouding worden vertaald naar een pijnpunten-matrix die tijdens het transitie-FTK kan worden gebruikt?

**Hoofdstuk 2: beleggingsbeleid in transitie-FTK:** welke strategische asset allocatie en rente-afdekking past het beste bij de gekozen risicohouding tijdens het transitie-FTK?

**Hoofdstuk 3: sneak preview beleggingsbeleid in nieuw stelsel:** hoe ziet het strategisch beleggingsbeleid in het nieuwe stelsel eruit?

**Hoofdstuk 4: optionele iteratie-slag:** dit is enkel nodig als het gekozen beleid naar het oordeel van het bestuur teveel afwijkt van het beleggingsbeleid in het nieuwe stelsel (vanaf 1-1-2026).

Naast het strategisch beleggingsbeleid is een (mogelijk) tweede vraagstuk; welk premiebeleid het pensioenfonds passend acht gedurende de transitieperiode. Daarbij speelt evenwichtigheid een belangrijke rol. In elk van de genoemde hoofdstukken geven wij aan op welke wijze het optimale premiebeleid in dezelfde vier stappen kan worden onderzocht en vastgesteld<sup>2</sup>.

<sup>2</sup> Ook het indexatiebeleid kan in dezelfde vier stappen worden onderzocht, maar onze ervaring en verwachting is dat het indexatiebeleid eenvoudigweg de regelgeving uit het transitie-FTK volgt waardoor dit een minder ingewikkeld bestuurlijk vraagstuk is.

# 1. Risicohouding in het transitie-FTK

---

In het nieuwe stelsel wordt de risicohouding anders vormgegeven dan in het huidige stelsel. De risicohouding dient bijvoorbeeld per leeftijdsgroep (en desgewenst ook naar deelnemersgroep) te worden vastgesteld en de maatstaven voor de risicohouding zullen eveneens anders worden dan de huidige risicohouding<sup>3</sup>. Het vaststellen van de risicohouding in het nieuwe stelsel zal een plek (moeten) krijgen in de inrichting van het nieuwe contract.

Tijdens het transitie-FTK en voor de transitie-ALM gebruiken wij de huidige risicohouding als basis. Deze risicohouding wordt aangevuld met maatstaven die relevant zijn in de periode tot aan de overdracht naar het nieuwe contract. Daarbij definiëren wij twee kernmaatstaven (één representeert de ambitie en de ander representeert het risico).

**Ambitiemaatstaf:** de richtdekkingsgraad per 31-12-2025 (het veronderstelde invaarmoment).

**Risicomaatstaf:** de cumulatieve korting tot en met 31-12-2025 in een slecht weer scenario.

*Om dit concreet te maken hanteren wij een voorbeeldpensioenfonds met een UFR-dekkingsgraad van 100%.*

Dit pensioenfonds heeft in een bestuurlijke sessie vastgesteld dat de geambieerde dekkingsgraad per 31-12-2025 **105%** bedraagt. Een dekkingsgraad lager dan **90%** acht het pensioenfonds zeer onwenselijk omdat bij dat niveau invaren in het nieuwe contract lastig wordt (deze 90% is expliciet genoemd in het consultatiedocument).

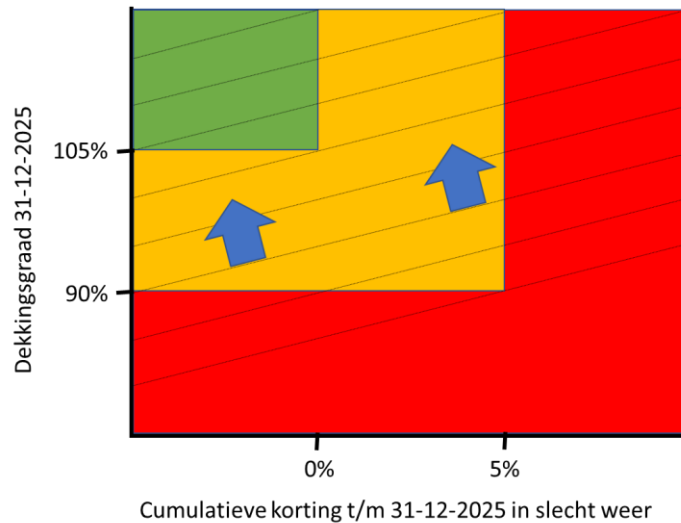
Bij voorkeur voert het pensioenfonds (uiteraard) geen kortingen (dus **0%**) door tot aan het invaarmoment, maar na bestuurlijke discussie wordt de pijngrens voor de cumulatieve korting gesteld op **5%**.

---

<sup>3</sup> In het nieuwe stelsel verwachten wij dat de kwantitatieve risicohouding wordt gebaseerd op vervangingsratio's, waar de huidige risicohouding is gebaseerd op vereist eigen vermogen en collectief pensioenresultaat in de haalbaarheidstoets. Daarbij zal zowel een ambitiemaatstaf, een risicomaatstaf (maximale afwijking van de vervangingsratio in een slecht weer scenario) als een volatiliteitsmaatstaf voor de uitkeringen van toepassing zijn.

De risicohouding gedurende het transitie-FTK wordt daarmee als volgt vastgesteld:

**Figuur 1: Risicohouding onder transitie FTK<sup>4</sup>**



Het groene blok geeft de gewenste positie van het pensioenfonds aan. Het rode blok geeft de “no go” zone aan waar het bestuur echt niet in terecht wil komen (minimaal een van de harde pijngrenzen worden geraakt). Het tussenliggende oranje blok geeft aan dat niet volledig aan de gewenste situatie kan worden voldaan maar er worden nog geen harde pijngrenzen geraakt.

De schuine lijnen geven aan hoe het pensioenfonds de afweging maakt tussen “ambitie” en “risico”. Het voorbeeldpensioenfonds heeft ervoor gekozen om 1% extra cumulatieve korting net zo vervelend te vinden als een 1% lagere dekkingsgraad per eind 2025. Ook dit is in een bestuurlijke sessie vastgesteld.<sup>5</sup>

Naast deze kernmaatstaven heeft ons voorbeeldpensioenfonds nog een aantal aanvullende pijnpunten benoemd:

- Het pensioenfonds wil in de asset allocatie voor de komende 5 jaar niet meer dan 20%-punt afwijken van de beoogde allocatie naar Return producten in het nieuwe stelsel (zie hoofdstuk 3).
- Het pensioenfonds wil de komende 5 jaar niet meer dan 20%-punt afwijken van de beoogde mate van rente-afdekking in het nieuwe stelsel (zie hoofdstuk 3).
- Het pensioenfonds wil voldoen aan de VEV restricties gedurende het transitie-FTK.

<sup>4</sup> Een cumulatieve korting lager dan 0 betekent dat wordt geïndexeerd

<sup>5</sup> Wij merken op dat wij deze bestuurlijke sessies in het algemeen met een korte enquête voorbereiden waarbij in de sessie zelf naar consensus wordt gezocht. In de enquête (maar ook tijdens de discussie) is het pensioenfonds uiteraard vrij om naast de bestuursleden ook andere belanghebbenden te involveren.

## Pijngrenzen in het premiebeleid

*Indien* het pensioenfonds in de ALM tevens het premiebeleid wenst te onderzoeken dan achten wij het verstandig om in dezelfde bestuurlijke discussie (en voorafgaande enquête onder de bestuursleden) af te stemmen welke pijnpunten het pensioenfonds wenst te hanteren voor de kostendeckende premie. Dit is een evenwichtigheidsvraagstuk waarbij wij op hoofdlijnen twee mogelijke maatstaven zien die daarbij kunnen worden gehanteerd:

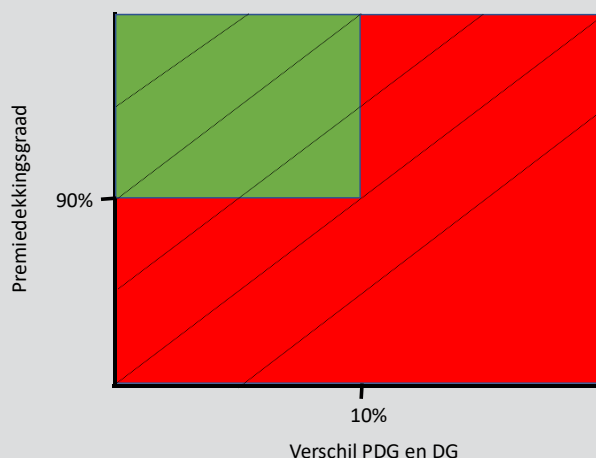
1. De premiedekkingsgraad: wat is de premiedekkingsgraad die minimaal moet worden gerealiseerd?
2. Het verschil tussen de premiedekkingsgraad en de actuele pensioenfondsdekkingsgraad: welk verschil tussen premiedekkingsgraad en actuele dekkingsgraad is niet meer acceptabel?

Ons voorbeeldpensioenfonds acht een premiedekkingsgraad (PDG) lager dan 90% niet acceptabel omdat 90% ook de minimale dekkingsgraad is waarmee kan worden ingevaren in het nieuwe contract.

Daarnaast acht ons voorbeeldpensioenfonds een verschil tussen PDG en DG van meer dan 10% niet acceptabel omdat dit tot een te grote subsidiëring leidt tussen actieven en inactieven.

Schematisch laten deze pijngrenzen zich als volgt schetsen.

**Figuur 2: Pijngrenzen voor de premie**





## 2. Beleggingsbeleid in het transitie-FTK

---

In dit hoofdstuk laten we zien hoe de risicohouding uit het vorige hoofdstuk kan worden gebruikt om keuzes te maken in het strategisch beleggingsbeleid en premiebeleid.

Het aanvullen van de bestaande risicohouding met pijngrenzen helpt naar ons oordeel om relatief snel en efficiënt tot besluitvorming te komen over het strategisch beleggingsbeleid en premiebeleid gedurende het transitie-FTK. Daarmee geeft het pensioenfonds tevens sturing aan het ALM proces.

Conform het reguliere ALM-proces dient het bestuur een expliciete keuze te maken in de risicorendements-aannames. Daarbij kan niet genoeg benadrukt worden dat de aannames de uitkomst bepalen en daarom:

- Hebben wij als ALM-provider geen voorkeur voor bepaalde aannames. Ter illustratie: het bestuur (en niet de ALM-provider) dient te bepalen of bijvoorbeeld de rente naar verwachting de forwards volgt of niet en welk verwacht rendement wordt gehanteerd voor elke categorie. Daarmee wordt voorkomen dat de ALM-provider sturend wordt in de aannames en impliciet ook sturend wordt in het strategisch beleid (input=output).<sup>6</sup>
- Besteden wij als ALM-provider veel aandacht aan deterministische macro economische scenario's zodat niet wordt blindgestaard op één scenario<sup>7</sup>.

Vervolgens worden een aantal beleggingsstrategieën doorgerekend waarbij het bestuur (via de door ons ontwikkelde blind auditions methodiek) kan beoordelen welke strategie het beste voldoet aan de doelstellingen van het pensioenfonds gedurende de transitie-periode.

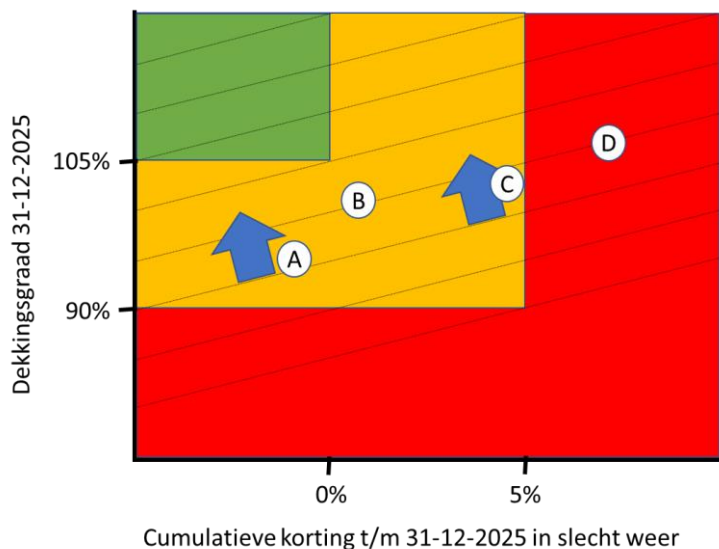
De door het pensioenfonds gekozen risicohouding onder het transitie-FTK wordt daarbij expliciet gebruikt om keuzes te maken en te verantwoorden:

---

<sup>6</sup> Wij zien het wel als onze verantwoordelijkheid om de argumenten te geven voor en tegen het volgen van de forwards zodat het bestuur op basis van volledige argumentatie een keuze kan maken. Wij hanteren hier de aannames rondom de rente-ontwikkeling en rendementsverwachtingen als voorbeeld maar ditzelfde geldt voor de overige aannames.

<sup>7</sup> De klimaatscenario's (in de basis hanteren wij het 1,5 graden opwarming scenario als best case scenario en het 4-graden opwarming als worst case scenario) maken standaard onderdeel uit van de ALM zodat dit direct kan worden meegenomen in de eigen risico beoordeling (ERB).

**Figuur 3: scoring van een aantal beleggingsstrategieën op de risicohouding**



In dit voorbeeld zijn de resultaten van vier beleggingsstrategieën (A, B, C en D) weergegeven op de risicohouding van het pensioenfonds. Er is snel te zien dat geen van de beleggingsstrategieën zich in de groene zone bevindt. Dat wil zeggen dat niet volledig aan de gewenste situatie kan worden voldaan. Strategie D bevindt zich in de rode zone en acht het bestuur onwenselijk omdat daarmee één van de pijngrenzen wordt geraakt (cumulatieve korting in een slecht weer scenario is groter dan 5%). Op basis van de gedefinieerde risicohouding acht het voorbeeldpensioenfonds strategie B de meest interessante beleggingsstrategie<sup>8</sup>.

Strategie B leidt naar verwachting tot een inbaar-dekkingsgraad van ca. 100% (in lijn met de huidige dekkingsgraad) waarbij de cumulatieve korting in een slecht weer scenario minder dan 0,5% bedraagt. De beperkte herstelcapaciteit van ons voorbeeldpensioenfonds wordt vrijwel volledig veroorzaakt door de wijziging van de UFR (de nieuwe UFR leidt voor dit fonds tot een ca. 8% lagere dekkingsgraad). Strategie B heeft de volgende kenmerken<sup>9</sup>:

Tabel 1: Strategie B

Strategisch beleggingsbeleid 2021-2023	
Strategie B	
Allocatie naar Matching	40%
Allocatie naar Return	60%
Nominale rente-afdekking	30%
Valuta-afdekking	50%

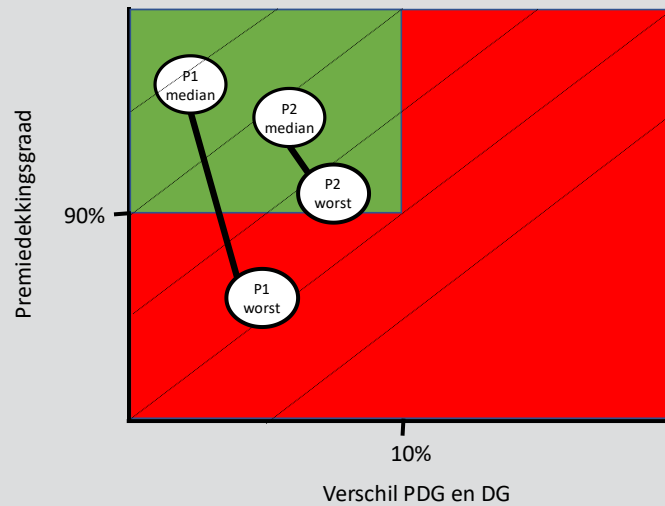
<sup>8</sup> Uiteraard wordt in de daadwerkelijke afweging veel meer informatie meegenomen door een bestuur dan deze ene grafiek, maar wij willen hier duidelijk laten zien dat de risicohouding ook echt wordt gebruikt om keuzes te maken in het ALM-proces (en hoe dat wordt gedaan).

<sup>9</sup> Om vooringenomenheid over de asset allocatie te voorkomen wordt de achterliggende strategie pas bekendgemaakt na de bestuurlijke discussie over de resultaten van de strategie (dit noemen we de blind auditions systematiek).

## Resultaten van het premiebeleid

*Indien* het pensioenfonds in de ALM tevens het premiebeleid wenst te onderzoeken dan wordt in deze fase inzichtelijk gemaakt hoe de premievarianten scoren op de gedefinieerde pijngrenzen. Voor ons voorbeeldpensioenfonds ziet dat er als volgt uit:

**Figuur 4: scoring van een tweetal premievarianten op de pijngrenzen**



Ons voorbeeldpensioenfonds beredeneert dat premiesystematiek 1 leidt tot een hogere mediane premiedekkingsgraad maar dat deze systematiek in een slecht weer scenario niet voldoet aan de gedefinieerde pijngrens van 90%. Derhalve concludeert het pensioenfonds dat de voorkeur uitgaat naar premiesystematiek 2.

### 3. Sneak preview beleggingsbeleid nieuw stelsel

---

In het nieuwe stelsel wordt het beleggingsbeleid per (leeftijds-)groep apart vastgesteld op basis van de risicohouding per leeftijdsgroep. Het stelsel wordt daarmee gebaseerd op een vorm van life cycle beleggen (dit geldt voor zowel het nieuwe pensioencontract als voor de Wet verbeterde premieregeling). Het vaststellen van de risicohouding per leeftijdsgroep en het optimale beleggingsbeleid per leeftijdsgroep is voor elk pensioenfonds onderdeel van de hele inrichting van het nieuwe pensioencontract. Het zal naar onze verwachting zo één tot twee jaar duren voordat een pensioenfonds alle beleidskeuzes heeft gemaakt in het nieuwe contract. In de voorliggende reflector is het de vraag “wat doen wij in de tussentijd?”

Wij achten het bestuurlijk onwenselijk om de komende jaren beleidswijzigingen door te voeren die niet passen bij het nieuwe stelsel. Ter illustratie: als een pensioenfonds in het nieuwe contract de allocatie naar zakelijke waarden sterk zou willen verlagen, dan lijkt het ons onlogisch om in de tussentijd de allocatie naar zakelijke waarden juist te verhogen. Of als een pensioenfonds in het nieuwe stelsel minder renterisico zou willen afdekken dan lijkt het ons onlogisch om in de tussentijd juist een fors hogere rente-afdekking te hanteren.

Wat het lastig maakt is dat het optimale beleggingsbeleid in het nieuwe stelsel voorlopig nog niet definitief kan worden vastgesteld (in een volgende reflector geven wij onze visie op hoe een pensioenfonds het nieuwe contract kan inrichten).

Echter: het hanteren van beleggingsallocaties die afhankelijk zijn van leeftijd is iets wat al langer bestaat, zowel in Nederland (bestaande life cycles met en zonder doorbeleggen) als daarbuiten (denk aan het Verenigd Koninkrijk en Canada waar zogenaamde glide paths zijn gedefinieerd voor de optimale asset allocatie per leeftijd).

Op basis van onze onderzoeken concluderen wij dat de life cycles tussen landen en tussen aanbieders niet significant van elkaar verschillen. Daarbij stellen wij niet dat het gemiddelde pensioenfonds dan per definitie wel op de gemiddelde life cycle zal uitkomen (dat hele onderzoek moet immers nog plaatsvinden), maar de gemiddelde life cycle geeft wel een goede sneak preview opwaar wij grosso modo wel eens naar toe zouden kunnen bewegen qua asset allocatie en rente-afdekking in het nieuwe stelsel.

Kijkend naar de Nederlandse Life Cycles dan is er wel een verschil tussen de life cycles waarin wordt doorbelegd en de life cycles waarin niet wordt doorbelegd. Een pensioenfonds met een lage risicobereidheid<sup>10</sup> en een focus op nominale garanties vinden wij goed passen bij de life cycles *zonder doorbeleggen*. Een pensioenfonds met een gebalanceerde en/of hogere risicobereidheid en een focus op indexatie vinden wij goed passen bij de life cycles *met doorbeleggen*.

---

<sup>10</sup> Denk aan de schalen 1 en 2 in onze 5-puntsschaal (nul=1, Kritisch=2, Gebalanceerd=3, Opportuun=4 en Maximaal=5)

Op basis van een in 2018 uitgevoerde enquête onder haar deelnemers heeft ons voorbeeldpensioenfonds vastgesteld dat de risicohouding van haar deelnemers gebalanceerd is. Het voorbeeldpensioenfonds heeft daarom allereerst de gemiddelde “doorbeleg-lifecycle” vastgesteld<sup>11</sup>:

Tabel 2: gemiddelde “doorbeleg-lifecycle”

Leeftijdscategorie	Asset allocatie gemiddelde life cycle met doorbeleggen		
	Vastrentende waarden (Matching)	Zakelijke waarden (Return)	Duratie Portefeuille
20-30	10%	90%	2
30-40	10%	90%	2
40-50	10%	90%	2
50-60	10% - 40%	90% - 60%	2-8
60-70	40% - 70%	60% - 30%	8-10
70-80	70%	30%	10-6
80-90	70%	30%	6-3
90-100	70% - 100%	30% - 0%	3-2

Vervolgens heeft het pensioenfonds vastgesteld hoe de beleggingsportefeuille op totaal fondsniveau eruit zou zien indien het huidige deelnemersbestand per direct volgens dit gemiddelde profiel zou beleggen<sup>12</sup>. Dit is dus voor elk pensioenfonds anders omdat de leeftijdssopbouw voor elk pensioenfonds anders is.

Voor ons voorbeeldpensioenfonds volgt uit deze sneak preview dat het indicatieve beleggingsbeleid in het nieuwe stelsel er als volgt uit ziet:

Tabel 3. Sneak preview beleggingsbeleid voor het voorbeeldpensioenfonds

Sneak preview nieuw stelsel	
	Percentage
Allocatie naar Matching	45%
Allocatie naar Return	55%
Nominale rente-afdekking	20%
Valuta-afdekking <sup>13</sup>	0%

<sup>11</sup> Zie ook ons onderzoek DC aanbieders 2018.

<sup>12</sup> We tellen de individuele allocaties en potjes per deelnemer op voor het gehele deelnemersbestand om tot één gezamenlijke portefeuille te komen

<sup>13</sup> Indien gewenst kan de mate van valuta-afdekking worden meegenomen in het ALM-onderzoek.

## 4. Optionele iteratieslag

Op basis van de uitgevoerde ALM-studie en de sneak preview naar het nieuwe contract komt het voorbeeldpensioenfonds tot de volgende opstelling:

Strategisch beleggingsbeleid 2021-2023			
	Oude strategische allocatie	Nieuwe strategische allocatie (strategie B uit hoofdstuk 2)	Sneak preview allocatie nieuw stelsel
Allocatie naar Matching	35%	<b>40%</b>	45%
Allocatie naar Return	65%	<b>60%</b>	55%
Afdekking Renterisico	40%	<b>30%</b>	20%
Afdekking Valutarisico	100%	<b>50%</b>	0%

Als uitgangspunt (zie de inleiding) hanteerden wij dat het pensioenfonds *nu* geen keuzes wil maken die in het nieuwe stelsel onlogisch zouden zijn. Uit bovenstaande tabel volgt dat de richting van de keuzes in lijn zijn met de indicatieve portefeuille in het nieuwe stelsel. Daarnaast voldoet de nieuwe strategische portefeuille aan de grenzen die vooraf zijn gedefinieerd (zie hoofdstuk 1):

- Het pensioenfonds voldoet hiermee aan de pijngrenzen (richtdekkingsgraad >90% en cumulatieve korting in slecht weer <5%).
- De strategische allocatie naar Matching en naar Return wijken beiden minder dan 20%-punt af van de beoogde strategische allocaties in het nieuwe stelsel.
- De mate van rente-afdekking wijkt minder dan 20%-punt af van de beoogde mate van rente-afdekking in het nieuwe stelsel.
- Het VEV is grofweg hetzelfde als het VEV van de oude strategische portefeuille.

Er is daarom geen extra iteratieslag nodig en het voorbeeldpensioenfonds stelt de nieuwe strategische portefeuille hiermee vast.

## Conclusies

---

In deze reflector hebben wij zo goed als mogelijk weergegeven hoe een pensioenfonds het huidige strategische beleggingsbeleid (en premiebeleid) kan heroverwegen, rekening houdend met het transitie-FTK en wetend dat het nieuwe stelsel op ons afkomt.

Per saldo achten wij het logisch om de ALM-studie vanaf 2021 anders in te richten dan in het oude FTK. Er staat immers een fundamentele verandering voor de deur en het transitie-FTK wijkt ook echt af van het huidige FTK. Wij vinden het logisch om met beide aspecten rekening te houden waarbij wij wel (zoals altijd) kiezen voor een pragmatische en overzichtelijke aanpak waarbij een pensioenfonds binnen ca. 3 maanden tot beleidsconclusies kan komen.

Deze reflector schetst onze visie en de aanpak die wij hanteren in de aankomende ALM-studies. Het is echter geen verkoopverhaal of pitchboek. Wij delen gewoon onze visie met onze klanten en hopen dat wij daarmee een bescheiden bijdrage kunnen leveren aan besluitvorming binnen de sector. Ook als een andere partij de ALM-studie uitvoert kan deze reflector mogelijk helpen om scherpere te krijgen in dat proces en om de “juiste” vragen te stellen.

Zoals vaker sluiten wij af met de opmerking dat wij de wijsheid niet in pacht hebben en dat wij uw reactie op deze reflector daarom zeer op prijs stellen.



→  
**WIJZIGING**  
**PENSIOEN**  
←

## Onze specialismen

Investment Consulting



Data Oplossingen

Legal



Risicomanagement

Compliance



Transitiemanagement

Actuariaat



Pensioenadvies

### **Sprenkels & Verschuren**

Sprenkels & Verschuren is een puur Nederlands actuariel adviesbureau. Wij willen onze klanten helpen om de juiste beslissingen te nemen. Daarbij zijn wij in staat om het zeer ingewikkeld te maken, maar wij houden het bij voorkeur eenvoudig. Ons team bestaat uit 70 ervaren professionals. Voor meer informatie zie [www.sprenkelsenverschuren.nl](http://www.sprenkelsenverschuren.nl) of mail naar [Martijn.euverman@sprenkelsenverschuren.nl](mailto:Martijn.euverman@sprenkelsenverschuren.nl) en [Lonneke.thissen@sprenkelsenverschuren.nl](mailto:Lonneke.thissen@sprenkelsenverschuren.nl)